

Лісова пісня (переказ)

Леся Українка

Драма-феєрія в 3-х діях.

Дійові особи: "Той, що греблі рве"; Потерчата; Русалка; Водяник; Русалка Польова; Мати Лукашева; Лукаш; Дядько Лев; Доля; Злидні; Перелесник; Пропасниця; Куць; Мавка; Лісовик; Килина; "Той, що в скалі сидить"; Хлопчик; Діти Килини.

Пролог

Пролог розпочинається з опису старезного лісу на Волині. Раптом з'являється "Той, що греблі рве": "Молодий, дуже білявий, синьоокий, з буйними і разом плавкими рухами; одяг на йому міниться барвами, від каламутно-жовтої до ясно-блакитної, і поблискує гострими золотистими іскрами". Він тривожить потерчат, які тільки-но прокинулись. "Той, що греблі рве" шукає своє давнє кохання – Русалку, яка незабаром виринає до нього. Їхню бесіду перериває батько Русалки – Водяник ("древній сивий дід, довге волосся і довга біла борода всуміш з баговинням звисають аж по пояс"), який сварить свою доньку за те, що вона повелася з чужинцем. Потім Водяник дає Русалці настанови і застерігає від непослуху, погрожуючи, що її може забрати "Той, що в скалі сидить". Вона слухається батька та опускається на дно озера.

Дія 1

На лісову галявину з плакучою березою й великим престарим Дубом виходять дядько Лев і його небіж (племінник) Лукаш. Вони збираються тут, біля озера, збудувати собі хату. Але лісові істоти не Хочуть, щоб люди потривожили їхній спокій. Лісовик зупиняє Русалку, яка похваляється потопити люд'я, говорячи, що коли б не Дядько Лев, давно б не стало вже цього дуба й інших дерев.

Весна. Все починає розвиватися. Прокидається Мавка в дуплі старої верби, де вона зимувала, від чарівної мелодії сопілки. Це грає Лукаш. Мавка хоче побачити його, а Лісовик застерігає: "Не задивляйся ти на хлопців людських. Се лісовим дівчатам небезпечно". З'являється Лукаш, хоче наточити соку з берези, але підбігає Мавка й не дає йому це зробити, називає березу своєю сестрою, а сік — її Кров'ю. Лукаш дивується цьому, але йому подобається зеленокоса лісова дівчина.

Мавка слухає чарівні звуки сопілки, від якої пишніше розцвітають квіти, голосніше співають птахи. Їй не хочеться розлучатися з хлопцем. Лукаш говорить, що восени його хочуть одружити. Мавка зажурилася, спитала, з ким. Хлопець сказав, що він не знає, може, Ще й не знайшли йому пари. Тоді лісовичка запитала, чи ж люди паруються надовго? Хлопець відповів, що навіки, а Мавка поскаржилася, що зовсім самотня, і в них немає такого, щоб назавжди.

Дія 2

Пізнє літо. Вже збудовано хату, посаджено город. Лукаш грає на сопілці, а мати дорікає йому за те, що він не допомагає їй по домогосподарству. "Йому квітки та співи в голові!" – каже вона. Лукашева мати й на Мавку кричить, називає її "відьомським

кодлом". Дядько Лев самовіддано захищає лісову дівчину: "З таких дівок бувають люди, от що!". Однак жінка не слухає його та ще дужче починає сварити дівчину.

Мавка виходить із хати, перевдягнена у звичайний сільський одяг, волосся зачесане у дві коси. Мати Лукаша дає їй серпа та посилає жати. Але Мавка не в змозі образити ні колосочка, вона щиро кохає природу. Внаслідок всіх цих непорозумінь у дівчини з Лукашем виникають сварки. Мавку до болю ранять слова коханого, вона більше не пізнає його серед буденних клопотів і турбот. Вона просить Лукаша заграти їй на сопілці, проте отримує від нього відмову. Згодом мати перериває їхню розмову, знову облаявши Мавку за ледарство. Жінка погрожує їй піти в інше село та знайти невістку, яка б із задоволенням допомагала свекрусі. Щоб догодити Лукашевій матері, Мавка жертвує собою та йде жати. Проте дівчині це не вдається зробити – Русалка благає її не губити свою красу. Мавка слухає свою "сестрицю" та врізає серпом собі по руці.

Згодом на полі з'являються дві постаті – то мати Лукаша та Килина – "молода повновида молодиця, в червоній хустці з торочками, в бурячковій спідниці, дрібно та рівно зафалдованій; так само зафалдований і зелений фартух з нашитими на ньому білими, червоними та жовтими стяжками; сорочка густо натикана червоним та синім, намисто дзвонить дукачами на білій пухкій шиї, міцна крайка тісно перетягає стан, і від того кругла, заживна постать здається ще розкішнішою". Жінка лагідно розмовляє з молодницею, шанобливо ставиться до неї. Раптом мати, побачивши, що Мавка так нічого і не зробила за цілий день, починає сварити її грубими словами: "Ой мій упадоньку! Що ж ти робила? Нездарисько! Нехтолице! Ледащо!". Потім жінка вириває у неї серп та віддає Килині, яка тільки того й чекає. Вони з Лукашем вправно виконують усю роботу й навіть заграють один із одним. Мавка, прихилившись до берези, дивиться на женців і тихенько плаче. Закінчивши поратися на полі, Лукаш підходить до лісової красуні та вона застерігає його щодо Килини: "Нехай ся жінка більше не приходить, — я не люблю її: вона лукава, як видра". Проте хлопець не хоче слухати Мавку і, навіть не подивившись на дівчину, уходить геть до хати.

З хати виходять Лукаш, його мати та Килина. Мати пропонує своєму синові провести молодицю додому, а той, навіть не задумавшись, погоджується.

На Мавку ніхто не звертає уваги, вона йде до озера, склоняє голову та й тихо плаче собі. До неї згодом підпливає Русалка, яка не може зрозуміти сестринє горе. Їхні поняття про кохання кардинально відрізняються. Всі сили природи неначе розуміють Мавчин біль та глибоко співчують їй. Після розмови з Лісовиком дівчина повертається до минулого життя, вона знову готова стати лісовою царівною: "То дай мені святкові шати, діду! Я буду знов як лісова царівна, і щастя упаде мені до ніг, благаючи моєї ласки!". Лісовик накидає на Мавку гаптовану багрянницю і срібний серпанок та швидко зникає.

Незабаром з'являється Перелесник та залицяється до Мавки, пориваючи її у шалений танок: "Будь же мов іскра, кохана моя!" – каже він. Дівчина, налякана всім цим дійством, благає Перелесника відпустити її з полону невідомих їй почуттів.

Раптом перед нами постає чорне Марище, від якого втікає Перелесник, залишивши Мавку сама самотою. Мара хоче повести дівчину у свій світ, де вона буде почувати себе у спокої та повністю захищеною. Однак Мавку дуже складно підкорити: "Ні! я жива! Я буду вічно жити! Я в серці маю те, що не вмирає!" – натхненно промовляє вона.

З'являється Лукаш, проте, побачивши бліде обличчя Мавки в яскравому одязі, відрікається від своєї коханої. Одразу після цього парубок вирішує йти свататись до Килини. Мавка у повному відчаї, а Марищу тільки того й треба. "Бери мене! Я хочу забуття!" – кричить дівчина до "Того, що в скалі сидить". Марище одразу ж торкається до лісової царівни та вона, впавши йому на руки, зникає під землею.

Дія 3

Хмарна, вітряна осіння ніч. Біля Лукашевої хати видніється чорна постать, в якій можна впізнати Мавку. Вона одягнена в чорний одяг, на грудях – червоний пучечок калини. З лісу виходить Лісовик, дивується, як міг "Той, що в скалі сидить" відпустити дівчину. Вона відповідає, що Лісовик визволив її своїм злочином. Проте він запевняє її, що то був не злочин – то була справедлива помста. Лісовик незадовго до цього перетворив Лукаша на вовкулаку. Із підземелля Мавка почула жалібне виття свого коханого та за допомогою сили чарівного слова врятувала парубка від цього страшного прокляття. Однак хлопець ніяк не віддячив дівчині, він відразу кинувся в терновий байрак. Тому Мавка вирішила чекати Лукаша біля його хати, сподіваючись на те, що він скоро повернеться туди.

Чутно, як Лукашева мати постійно свариться зі своєю невісткою Килиною. Сварить її за те, що вона довго спить, ледарює, з неї взагалі вийшла погана господиня. Тепер мати вже по-іншому говорить про Мавку: "То було таке покірне, добре, хоч прикладай до рани...".

Килина, вийшовши на двір, бачить перед собою Мавку, яка стоїть знесилена при стіні. Килина питає у дівчини, чи до Лукаша вона прийшла, а потім зовсім проганяє суперницю зі свого двору, промовивши: "А щоб ти стояла у чуді та в диві!". Тієї ж миті Мавка змінюється у вербу "з сухим листом та плакучим гіллям".

Незабаром приходять Лукаш, сам весь худий, змучений, з довгим волоссям. Килина, зрадівши появі чоловіка, одразу кидається до нього, лає за те, що він так довго не вертався додому. Проте Лукаш дуже грубо їй відказує, він не має ніякого бажання з нею з'ясовувати відносини. Його хвилює інше питання: куди подівся дуб дядька Лева? На це Килина відказує, що вона продала дуба для того, щоб прогодувати родину, поки чоловіка не було з ними.

Згодом із хати вибігає мати Лукаша, кидається йому в обійми. Потім починає скаржитися на невістку, говорить, що неможливо жити з такою відьмою. Чоловік сумно посміхається: "Ба, то вже судилось відьомською свекрухою вам бути. Та хто ж вам винен? Ви ж її хотіли".

На підвір'ї з'являється Кишиний син, у його руках – сопілка, яку він тільки-но змайстрував із верби. Він жалібно просить свого батька зіграти йому на новій сопілці, Лукаш не може йому відмовити. Чоловік бере у руку інструмент і починає виводити

знайому йому з молодості мелодію, яку грав колись Мавці. Голос сопілки починає промовляти: "Як солодко грає, як глибоко крає, розтинає мені груди, серденько виймає...". Випустивши з рук сопілку, Лукаш не може зрозуміти, що за чари відбуваються з ним. Килина запевняє чоловіка, що той має зрубати вербу, з якої зроблена сопілка. Лукаш бере у руки сокиру, ударив по стовбуру та вже більше не в змозі підняти її. Тоді Килина приходить йому на поміч, хапає з рук чоловіка сокиру й широко замахується на вербу.

В цю мить з неба вилітає Перелесник для того, щоб врятувати Мавку від смерті. Раптом верба спалахує вогнем. Яскраве полум'я перекидається на хату. Мати з Килиною метушаться біля неї, збирають усе своє добро. Килина кличе із собою Лукаша, але той відмовляється.

Із-за берези виходить знайома постать – то образ Мавки, яку завжди кохав Лукаш. Востаннє він бере до рук сопілку та з його уст лунають дивовижні мелодії – мелодії всього його життя. Нарешті Лукаш відчуває себе щасливою людиною.

"Вітер збиває білий цвіт з дерев. Цвіт лине, лине і закриває закохану пару, далі переходить у густу сніговицю. Коли вона трохи ущухла, видно знов зимовий краєвид, з важким навісом снігу на вітах дерев. Лукаш сидить сам, прихилившись до берези, з сопілкою в руках, очі йому заплющені, на устах застиг щасливий усміх. Він сидить без руху. Сніг шапкою наліг йому на голову, заповишив усю постать і падає, падає без кінця...".